

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ¹

ฉัตรดา หนูเรนทร์²

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด กฎกระทรวงการดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด มาตรการทางกฎหมาย ปัญหากฎหมาย เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ ประมวลกฎหมายยาเสพติด ได้มีการนำแนวนโยบายการลดทอนความผิดทางอาญา มาใช้เพื่อแก้ปัญหา สำหรับกรณีผู้ติดยาเสพติด³ โดยบัญญัติหลักเกณฑ์การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขึ้นใหม่ เปิดโอกาส ให้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ทั้งก่อนและหลังการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งการดำเนินงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มุ่งเน้นการดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ด้วยกลไกสาธารณสุขแทนการดำเนินคดีทางอาญาแก้ไขปัญหามาตามสภาพปัญหาที่แท้จริงของการเสพติด โดยถือว่า “ผู้เสพ ผู้ติด คือ ผู้ป่วย” เน้นการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ พฤติกรรม และสังคม ควบคู่ไปกับการบำบัดรักษา เพื่อลด ละ เลิกยาเสพติด และการลดอันตรายจากยาเสพติด (Harm Reduction) รวมถึงการสงเคราะห์ และติดตามดูแลช่วยเหลือ ตั้งแต่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา⁴ ซึ่งได้มีการปรับระบบการบำบัดรักษาจากเดิม คือ ระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด และระบบต้องโทษ เป็นการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา (มาตรา 113 และมาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด) หากกรณีไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้ส่งตัวไปศาล ซึ่งการพิพากษาคดีของศาลให้คำนึงถึงการสงเคราะห์ให้จำเลยเลิกเสพยาเสพติดโดยการบำบัดรักษายิ่งกว่าการลงโทษ และถ้าไม่ปรากฏว่า

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีรพร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ ดร.ปริดา โชติमानนท์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ธนรัตน์ ศิริพัฒนะโกศล, รายงานการวิจัย เรื่อง การลดทอนความผิดทางอาญา : กรณีศึกษาความผิดฐานเสพยาเสพติด และมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพ (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติ หอสมุดศาลยุติธรรม, 2538), หน้า 8.

⁴กองบริหารการสาธารณสุข, ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกลไกการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (ศอ.ปส.สธ.) กระทรวงสาธารณสุข, 2565), หน้า 3.

ผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ในกรณีที่ศาลเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรลงโทษจำเลย หากจำเลยสำนึกในการกระทำโดยตกลงเข้ารับการบำบัดรักษา เมื่อศาลสอบถามพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเห็นสมควรให้ส่งตัวจำเลยไปสถานพยาบาลเสพติดเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาต่อไป (มาตรา 168 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด) หรือให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว มีอำนาจเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย (มาตรา 166 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด) หรือ มาตรา 39 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวหรือหลายข้อตามมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้แทนการลงโทษ⁵

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยระบบสมัครใจ ยังคงไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมในการนำไปสู่การปฏิบัติหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ปัญหาหลักเกณฑ์การเข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยระบบสมัครใจ

กรณีผู้เสพยาเสพติดหรือผู้ครอบครองยาเสพติดไว้เพื่อเสพสำหรับตน สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะตรวจพบ ตามมาตรา 113 ประมวลกฎหมายยาเสพติด ประกอบ ข้อ 14 แห่งกฎกระทรวงการดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไว้เฉพาะแต่เพียงเหตุว่าบุคคลยกเหตุว่าตนเสพยาเสพติดหรือครอบครองยาเสพติดไว้เพื่อเสพสำหรับตน และได้สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลเสพติดก่อนที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะตรวจพบก็สามารถเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยระบบสมัครใจได้ และกรณีเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด มาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด เช่นเดียวกับ ข้อ 14 และ ข้อ 15 แห่งกฎกระทรวงการดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไว้เฉพาะแต่เพียงว่าเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด ตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์การสมัครใจเข้ารับการบำบัดผู้ติดยาเสพติดดังกล่าว กำหนดช่องทางการเข้าสู่กระบวนการ

⁵กองบริหารการสาธารณสุข, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไว้เพียง 2 ช่องทางเท่านั้น ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่เปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

ปัญหาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายกรณีการหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา

เมื่อผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา มาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด กำหนดมาตรการทางกฎหมายแต่เพียงให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติการณ์ของผู้หลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าวเท่านั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีการติดตามนำตัวบุคคลดังกล่าวมาดำเนินคดีแต่อย่างใด ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจทำให้เกิดกรณีมีผู้ติดยาเสพติดหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ในการให้โอกาสผู้ติดยาเสพติด และแม้ประมวลกฎหมายยาเสพติดจะกำหนดมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว หากแต่หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.3/ว 28751 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2567 เรื่อง แนวทางการปฏิบัติในการดำเนินงานของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อนำผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ระบุว่า การพิจารณาพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดเพื่อการดำเนินคดี หรือเพื่อส่งตัวไปเข้ารับการบำบัดรักษา ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด (การตั้งข้อกล่าวหา) กลับกำหนดแนวทางการดำเนินการกรณีผู้ติดยาเสพติดที่เคยถูกเจ้าพนักงานตรวจพบและสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาตามประมวลกฎหมายยาเสพติดมาตรา 114 มาก่อน แต่ปรากฏภายหลังว่า ไม่ให้ความร่วมมือหรือหลบหนี ให้ถือว่ามิพพฤติกรรมการต้องห้าม และให้เจ้าพนักงานผู้พบตัวส่งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี และประกาศสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรื่อง กำหนดแบบบันทึกการตรวจหรือทดสอบสารเสพติดในร่างกาย การตรวจสอบพฤติการณ์และสอบถามความสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา พ.ศ. 2565 วางหลักว่า ในกรณีที่ไม่นำไปเข้ารับการบำบัดรักษา หลบหนี หรือไม่ได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจ หากเจ้าพนักงานตรวจพบว่าเสพหรือครอบครองเพื่อเสพอีกจะไม่สามารถสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในครั้งต่อไปได้ และจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายซึ่งมีอัตราโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วแต่ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งจะเห็นได้ว่า การกำหนดมาตรการทางกฎหมายกรณีการหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา ยังคงมีความขัดแย้งกัน

ปัญหามาตรการทางกฎหมายกรณีผู้ติดยาเสพติดซึ่งผ่านการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจกระทำ ความผิดซ้ำ

กรณีผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ตามมาตรา 113 และมาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด ประกอบ ข้อ 14 และข้อ 15 แห่งกฎกระทรวง การดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 และปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

ผู้ติดยาเสพติดกำหนดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้น ไม่มีความผิดฐานเสพหรือมียาเสพติดไว้ในครอบครอง เพื่อเสพ หากแต่อาจมีผู้ผ่านการบำบัดรักษาที่ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานความผิดซ้ำเดิม และสมัครใจ เข้ารับการบำบัดรักษาอีกครั้งหนึ่ง อาจเพื่อหลบหนีจากความผิดตามกฎหมาย ซึ่งไม่มีบทกฎหมายบัญญัติ กรณีการกระทำความผิดซ้ำและขอเข้ารับการบำบัดรักษาโดยสมัครใจซ้ำแต่อย่างใด

ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ในการเปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดและกลับคืนสามารถ ดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุขได้ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาหลักเกณฑ์การเข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ

แก้ไขเพิ่มเติมช่องทางการเข้าสู่การบำบัดรักษากรณีจากคำร้องของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ติดยาเสพติด เนื่องจากประเทศไทยมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอยู่เป็นจำนวนมากในหลายพื้นที่ หมู่บ้าน ชุมชน และบริบทของสังคมไทยมีความใกล้ชิดกันของบุคคลทั้งในระดับครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน ซึ่งเบาแสการเสพยาเสพติดส่วนใหญ่แล้วได้รับการแจ้งเบาะแสจากผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสพ ผู้ติด ผู้ค้ายาเสพติด ในหมู่บ้าน ชุมชน ซึ่งได้พบเห็นด้วยตนเอง หรืออาจเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อมจาก ผู้ติดยาเสพติดดังกล่าว

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 113 บัญญัติว่า “ผู้ใดยกเหตุว่าตนได้เสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เพื่อเสพตามมาตรา 164 และได้สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดก่อนที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะตรวจพบ อีกทั้งได้ปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา จนได้รับการ รับรองเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจ จากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือ สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ผู้นั้น ไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว”

แก้ไขเป็น ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 113 บัญญัติว่า “ผู้ใดยกเหตุว่าตนได้เสพยาเสพติด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ติดยาเสพติดแจ้งว่ามีผู้เสพยาเสพติด ตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ใน ครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เพื่อเสพตามมาตรา 164 และได้สมัครใจขอเข้ารับ การบำบัดรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดก่อนที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จะตรวจพบ อีกทั้งได้ปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่าเป็น ผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ผู้นั้น ไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว”

เช่นเดียวกับ หลักเกณฑ์การเข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจ ซึ่งกำหนดไว้ใน กฎกระทรวงการดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 ข้อ 14 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ เจ้าพนักงานพบผู้มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครอง

ซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ถ้าผู้นั้นยกเหตุว่าตนได้เสพยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพและสมัครใจขอเข้ารับการรักษาพยาบาลยาเสพติดก่อนที่เจ้าพนักงานจะตรวจพบให้เจ้าพนักงานพิจารณาให้ผู้นั้นเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดตามมาตรา 113 เว้นแต่เจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไม่เข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดให้เจ้าพนักงานตรวจหรือทดสอบสารเสพติดในร่างกายและในกรณีที่ผลการตรวจหรือทดสอบสารเสพติดเบื้องต้นพบว่าบุคคลนั้น อาจเป็นผู้เสพยาเสพติด ให้เจ้าพนักงานดำเนินการตามข้อ 15”

แก้ไขเป็น กฎกระทรวงการดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 ข้อ 14 บัญญัติว่า “ในกรณีที่เจ้าพนักงานพบผู้มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ถ้าผู้นั้นยกเหตุว่าตนได้เสพยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ติดยาเสพติดแจ้งว่ามีผู้เสพยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ และสมัครใจขอเข้ารับการรักษาพยาบาลยาเสพติดก่อนที่เจ้าพนักงานจะตรวจพบให้เจ้าพนักงานพิจารณาให้ผู้นั้นเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดตามมาตรา 113 เว้นแต่เจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไม่เข้ารับการรักษา ในสถานพยาบาลยาเสพติด ให้เจ้าพนักงานตรวจหรือทดสอบสารเสพติดในร่างกายและในกรณีที่ผลการตรวจหรือทดสอบสารเสพติดเบื้องต้นพบว่าบุคคล นั้น อาจเป็นผู้เสพยาเสพติด ให้เจ้าพนักงานดำเนินการตามข้อ 15”

2. ปัญหาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายกรณีการหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา

แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดโทษปรับและจำคุก โดยกำหนดอัตราโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วแต่ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดหรือดำเนินคดีสำหรับความผิดยาเสพติดดังกล่าว เนื่องจากการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาโดยระบบสาธารณสุขให้สามารถกลับสู่สังคมได้โดยไม่มีความผิด หากแต่ผู้เข้ารับการรักษาการหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายและกระทบต่องบประมาณในการดำเนินการดังกล่าว จึงเห็นควรกำหนดบทลงโทษเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา ดังกล่าว ทำนองเดียวกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง⁶ ไม่ให้เกิดการหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 114 วรรคสาม บัญญัติว่า “หากผู้เข้ารับการรักษาตามวรรคหนึ่งหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา จนครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติการณ์

⁶สุภาพิพนธ์ มณีนาถ, “ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมยาเสพติดและอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน,” (วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2562), หน้า 13.

ของผู้หลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับ การบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่ง”

แก้ไขเป็น ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 114 วรรคสาม บัญญัติว่า “หากผู้เข้ารับ การบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่งหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจนครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด โดยประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา ให้ถือว่ามีความผิดต้องห้าม กำหนดอัตราโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วแต่ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด หรือให้เจ้าพนักงาน ผู้พบตัวส่งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี”

3. ปัญหามาตรการทางกฎหมายกรณีผู้ติดยาเสพติดซึ่งผ่านการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจ กระทำความผิดซ้ำ

ไม่มีบทกฎหมายบัญญัติกรณีผู้ติดยาเสพติดซึ่งผ่านการบำบัดรักษา การกระทำความผิดซ้ำ และขอเข้ารับการบำบัดรักษาโดยสมัครใจซ้ำแต่อย่างใด จึงควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายกรณี ผู้ติดยาเสพติดซึ่งผ่านการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจกระทำความผิดซ้ำ โดยกำหนดระยะเวลาในการ บำบัดรักษาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู⁷ เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความ ผิดได้ปรับปรุงกลับตัวแก้ไข และใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ ดังนี้

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 113 วรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้ได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่า เป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด และกระทำความผิดอันเกี่ยวกับยาเสพติดซ้ำเดิม ตามวรรคหนึ่ง หากสมัครใจเข้ารับ การบำบัดรักษาซ้ำอีก ให้เพิ่มระยะเวลาในการบำบัดรักษาจนเป็นที่พอใจของหัวหน้าสถานพยาบาล ยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด”

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 114 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ผู้ได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่า เป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด และกระทำความผิดอันเกี่ยวกับยาเสพติดซ้ำเดิม ตามวรรคหนึ่ง หากสมัครใจเข้ารับ การบำบัดรักษาซ้ำอีก ให้เพิ่มระยะเวลาในการบำบัดรักษาจนเป็นที่พอใจของหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติด หรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด”

⁷ปราองอนงค์ แสงอากาศ, “การนำนโยบายลดทอนความเป็นอาชญากรรมในผู้เสพยาเสพติดไปปฏิบัติ : ศักยภาพ ประสิทธิภาพและรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557,” (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2564), หน้า 10-11.

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารการสาธารณสุข. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกลไกการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
(ศอ.ปส.สช.) กระทรวงสาธารณสุข, 2565.
- ชนรัตน์ ศิริพัฒนโกศล. รายงานการวิจัย เรื่อง การลดทอนความผิดทางอาญา : กรณีศึกษาความผิดฐานเสพยาเสพติด และมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม
เฉลิมพระเกียรติ ห้องสมุดศาลยุติธรรม, 2538.
- ปรางอนงค์ แสงอากาศ, “การนำนโยบายลดทอนความเป็นอาชญากรรมในผู้เสพยาเสพติดไปปฏิบัติ : ศึกษา
กรณีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557,” สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564.
- ศุภาพิชญ์ มณีนาถ. “ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมยาเสพติดและอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์.”
วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2562.